

עסק עם הנחשד בשביעית א'

לפני עור

א. ויקרא יט:יד

לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלקיך אני ד'

ב. ספרא, קדושים ב:ב

היה נוטל ממך עצה, אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב

ג. משנה מסכת שביעית פרק ה:ו

אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית מחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר, אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה. זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאסור ולהתר מותר:

ד. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שביעית פרק ה משנה ו

אמר ד' ולפני עור לא תתן מכשול, הכוונה בזה, שמי שעוורה אותו התאוה והדעות הרעות, אל תעזרהו על עורונו ותוסיף להתעותו. ולפיכך אסור לסייע לעבריינים בעשיית העבירות, ולא לגרום למה שיביאם לכך, אלא נעשה בהיפך.

ה. תלמוד בבלי, עבודה זרה ו.-:

וכי אית ליה [חפצא דאיסורא] לא עבר משום עור לא תתן מכשול? והתניא, אמר רבי נתן: מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח? ת"ל: ולפני עור לא תתן מכשול; והא הכא דכי לא יהבינן ליה שקלי איהו, וקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול! הב"ע - דקאי בתרי עברי נהרא. דיקא נמי, דקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן, ש"מ.

ו. רמ"א יורה דעה קנא:א

י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר, מותר למכור להם כל דבר. (מרדכי דפ"ק דע"ז). ויש מחמירין. ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו. (ר"ן שם ובתוספות ואשיר"י והגמ"ר פ"ק דשבת לדעת הרב).

ז. משנה ראשונה לשביעית ה:ו

צ"ע, אמאי מותר כיון דספק דאורייתא הוא שמא לאיסור קונה, ולפני עור דאורייתא הוא! ... וצ"ל דהכא במאי עסקינן, דאיכא נמי אומן אחד עובד כוכבים, ונמצא דאין הישראל עובר מדאורייתא, דבלאו דידיה מצי מיזבן מעובד כוכבים.

ח. שו"ת חוות יאיר סימן קפה

ומה גם שבנדון זה היהודי נותן להערל בהקפה ועל חשבון בלא דמים על עסק משא ומתן בודאי בכה"ג א"א לו ליקח מאחר כי לפעד"ן דזה כללא הוא דכל היכא דשרינן מפני סברא שאפשר לו להשיגו במקום אחר היינו דווקא בשישנו במציאות לרוב איך שיבוקש ובלי טורח ולכן אף אם נאמר דשרי למכור בגד כלאים שעטנז הוא שאותה הסחורה עצמו שעטנז והוא גולם אינו מלבוש דודאי אי איכא במתא דשכיחו תגרי לדעת המקילים שרי משא"כ בשאין במציאות שם ויצטרך לשוט ולילך למקום אחר דטריחא ליה מילת'...

ט. משנה למלך, הלכות מלוה ולווה ד:ב

יש לחלק ולומר דלא הותר ללוה ללוות בשביל שלוה אחר רוצה ללוות משום דאפשר שהלוה יחזור בו ולא ילוה... ויש להביא ראיה לדין זה ממ"ש התוס' בפרק אין דורשין (דף י"ג) בד"ה אין מוסרים ד"ת לעכו"ם דהכא מיירי אפילו היכא דאיכא עכו"ם אחר שרוצה ללמדו וכו' ומדלא קאמרי דאיכא ישראל שרוצה ללמדו ש"מ דאינו נפטר משום ולפני עור בשביל שיש ישראל אחר שעובר

י. ציץ אליעזר יט:לג:א

רבו הפוסקים החולקים על המשנה למלך וסוברים שאיננו עובר זה על לפ"ע אפילו בכה"ג מכיון שעכ"פ אם לא הוא, ימצאו אחרים שיעשו זאת, כמובא בשדי חמד מע' ו' כלל כ"ו ע"ש

יא. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף סא עמוד א

מתני'. משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית, נפה וכברה וריחים ותנור, אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה, אבל משתטיל את המים לא תגע עמה, לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה. וכולן לא אמרו - אלא מפני דרכי שלום.

יב. רש"י מסכת גיטין דף סא עמוד א

וכולן לא אמרו - שהתירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום.

לפני דלפני

יג. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יד עמוד א
תנא: ומכולן [דברים שאסור למכור לעכו"מ] מוכרין להן חבילה. וכמה חבילה? פירש ר' יהודה בן בתירא: אין חבילה פחותה משלשה מנין. וליחוש דלמא אזיל ומזבין לאחריני ומקטרי! אמר אביי: אלפני מפקדינן, אלפני דלפני לא מפקדינן.

יד. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב
רבה זבין ההוא חמרא לישראל החשיד למכור לעובד כוכבים, א"ל אביי: מ"ט עבד מר הכי? א"ל: אנא לישראל זבינ. א"ל: והא אזיל ומזבין ליה לעובד כוכבים! לעובד כוכבים קא מזבין, לישראל לא קא מזבין?

טו. תוספות מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב
לעובד כוכבים מזבין ליה לישראל לא מזבין כו' - ובמסקנא מסקינן דאסור למזבן לישראל חשוד. וא"ת, מאי שנא מלפני דלפני דלעיל (דף יד.)! וי"ל דהתם מיירי בעובד כוכבים שאינו מוזהר על לפני עור, לפיכך אין אנו חוששין אם העובד כוכבים ימכור לחבירו. אבל הכא דמיירי בישראל החשוד, אנו מוזהרין שלא יבא שום ישראל לידי תקלה על ידינו. הר"ר אלחנן...

טז. משנה מסכת שביעית פרק ה:ז
היוצר מוכר חמש כדי שמן וחמשה עשר כדי יין שכן דרכו להביא מן ההפקר ואם הביא יותר מכאן מותר ומוכר לעובדי כוכבים בארץ ולישראל בחוצה לארץ:

יז. תפארת ישראל - יכין מסכת שביעית פרק ה משנה ז
בחוצה לארץ. שאין שם דין שביעית, ולא חיישינן שיחזור וימכרם לחשוד בארץ, דהו"ל לפני דלפני. ואף דלישראל אפילו לפני דלפני אסור [כתוס' ע"ז דט"ז] עכ"פ אין מחזיקין איסור ממקום למקום [כנדה ד"ג] כ"כ ע"ר רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל:

מסייע

יח. תוס' שבת ג. "בבא"

ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עור... מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור

יט. ריטב"א ע"ז ו:

אי תבע ליה בפירוש לאיסורא נהי דמשום ולפני עור ליכא, אכתי [איכא] איסורא במילתא משום מסייע ידי עוברי עבירה כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור, וכדקיימא לן (גיטין סב.) שאין מסייעין ידי ישראל בשביעית ואפילו לומר להם התחזקו אסור, ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו, דכל ישראל ערביין זה לזה, וכל שכן שאסור לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל...

כ. שו"ת מהרש"ם ב:קפד

ועוד נראה דבכל גווני דאיכא משום מסייע היינו דוקא אם בגוף הדבר שנותן לחבירו יעשה בו האיסור אבל הכא הרי לא יעשה האיסור אלא באויר שבתוך הבית

כא. משנה מסכת שביעית פרק ה:ט

משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה

כב. ש"ך יורה דעה קנא:ו

לפעד"נ דלא פליגי, דכ"ע מודים להמרדכי ותוס' בפ"ק דעבודת כוכבי' דבעובד כוכבי' או מומר שרי. והגמ"ר ותוס' והרא"ש בפ"ק דשבת והר"ן פ"ק דעבודת כוכבים מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור.

לתת דבר שעלול להשתמשות באיסור לישראל שאינו חשוד

כג. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שביעית פרק ה משנה ו

וזה לא נאסר אלא לחשוד על השביעית, אבל מי שאינו חשוד מותר למכור לו כל מה שיבקש מפני שהוא מצניעו עד למוצאי שביעית.

כד. נימוקי הגרי"ב לשביעית ה:ז

באינו חשוד תולין בזה [דאולי קונה לשנה הבאה]... משום הכי, כאן, אף דידיעין דלוקח [רקן] ה' כדים לשמן, עדיין אינו בבירור שיביא מן ההפקר, מכל מקום תלינן כיון שהוא שוה בשוה, מה שאין כן בלוקח כ' כדים, הגם שנוכל לומר שיביא ה' כדים שמן וט"ו כדים יין, מ"מ בזה יש ב' צדדים לאיסור וא' להיתר, שמא רוצה כולם לשמן או ליין [וגם שמא מביא מן האיסור]... לכן שפיר הקשה הירושלמי.